

Försvarsutskottets betänkande

1981/82: 10

om upphandlingen för Norrlands dragonregemente i Arvidsjaur

I motion 1980/81:699 av Filip Johansson (c) och Curt Boström (s) yrkas att riksdagen beslutar att uttala sig för att försvarets upphandling inom regionalpolitiskt svaga områden som Norrbotten och främst Arvidsjaur i största utsträckning skall ske hos företag inom regionen.

Försvarets materielverk och länsstyrelsen i Norrbottens län har yttrat sig över motionen.

Bakgrund

I upphandlingsförordningen (1973:600, ändrad och omtryckt 1980:850), som reglerar statliga myndigheters upphandlingar, stadgas att om regeringen inte föreskriver annat skall myndighet utnyttja de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt iaktta affärsmässighet samt behandla anbud och anbudsgivare objektivt.

Enligt förarbetena till upphandlingskungörelsen (prop. 1973:73, FiU 1973:27, rskr 1973:190) får myndigheterna vid sin anbudsprövning inte ta regionalpolitiska hänsyn. Upphandlingsärenden med betydelsefulla regionalpolitiska konsekvenser bör underställas regeringen för en samlad bedömning. Dock uttalades att myndigheterna inom ramen för upphandlingsbestämmelserna borde medverka till att en ökad del av upphandlingen sker hos företag i de fyra nordligaste länen. Riksrevisionsverket har i sina anvisningar till upphandlingsförordningen hänvisat till detta uttalande samt föreskrivit att vid likvärdiga anbud från företag inom ifrågavarande län och annat företag skall företräde ges åt förstnämnda företag (9 § fjärde stycket och 15 § andra stycket).

Motionen

I motionen erinras om att beslutet att lägga ett fredsförband i Arvidsjaur (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) i hög grad var betingat av regionalpolitiska hänsyn. Förväntningarna har varit stora på att förbandets behov av tjänster och materiel, som förbrukningsartiklar och matvaror, skulle inköpas på platsen och därmed bidra till fler sysselsättningstillfällen, vilket bygden är i stort behov av. Motionärerna konstaterar att den centrala upphandling som tycks tillämpas i stor utsträckning förtar de regionalpolitiska effekterna av lokaliseringen. Även från beredskapssynpunkt är enligt motionärerna lokala leveranser att föredra.

Remissyttrandena

Länsstyrelsen i Norrbottens län crinrar inledningsvis om gällande bestämmelser rörande upphandling som är av regionalpolitisk betydelse. Enligt länsstyrelsens erfarenhet har bevakningen av möjligheterna att göra upphandling i landets norra del, och då särskilt i Norrbottens län, fungerat på ett mycket otillfredsställande sätt. Av olika skäl, hävdar länsstyrelsen, görs de flesta upphandlingar på annat håll, även i fall då det finns realistiska alternativ för att tillhandahålla varor och tjänster från företag i landets norra del. Slentriant handlande och inköparens utnyttjande av gamla inarbetade kontaktkanaler söderut tillhör de mer eller mindre irrationella faktorer som gör sig gällande. Enligt länsstyrelsen är det viktigt av regionalpolitiska skäl men också från försvars- och beredskapssynpunkt att vidta åtgärder för att utjämna den regionala obalansen. En ökad upphandling i Norrbottens län för försvarets behov kan ha en mycket viktig delroll i sammanhanget. Länsstyrelsen understryker beredskapssynpunkten inom ramen för regional- och lokaliseringspolitiken. Speciellt viktiga är beredskapsfrämjande åtgärder i Norrbottens län, som är ett underskottsområde med strategisk betydelse. Mot denna bakgrund anser länsstyrelsen att det finns starka skäl att nu göra mer effektiva insatser för att uppfylla och förstärka upphandlingsförordningens regionalpolitiskt betonade anvisningar. Detta gäller inte minst den upphandling i Norrbottens län och i Arvidsjaurområdet som motionärerna velat värna om.

Enligt *försvarets materielverk (FMV)* skulle ett bifall till motionen och de föreskrifter som därav kunde bli följden innebära ett avsteg beträffande en del av landet från nu gällande principer för upphandling. Eftersom en sådan prioritering av företag inom viss region med frångående av affärsmässiga principer kan förmodas komma att medföra kostnadsökningar på försvarsmaktens anslag föreslår FMV att motionen inte bifalls. Skulle ämbetsverket likväl åläggas att inköpa förnödenheter och tjänster hos leverantörer som betingar sig högre pris än som kan fås på annat håll förutsätter FMV, att erforderliga medel för merkostnaderna ställs till verkets förfogande.

Utskottet

Till det nya fredsförbundet i Arvidsjaur var – som motionärerna anför – knutet förhoppningar om stimulans för hela den berörda regionen. Genom förbundet skulle skapas nya arbetstillfällen och näringslivet över huvud taget främjas. Inköp av varor och tjänster för förbundet avsågs i så stor utsträckning som möjligt böra ske lokalt och regionalt (prop. 1973:135 s. 64).

Som framgår av redogörelsen i det föregående innebär bestämmelserna i upphandlingsförordningen begränsningar för strävanden mot en ökad lokal och regional upphandling. Utskottet kan dock i likhet med länsstyrelsen i

Norrbottnens län konstatera att gällande regler rymmer vissa möjligheter till regionalpolitiska hänsynstaganden. Det kan i sammanhanget erinras om att finansutskottet har behandlat motioner med yrkanden om att man i den offentliga upphandlingen bör ta hänsyn till andra grunder än affärsmässiga, t. ex. regionalpolitiska. Dessa yrkanden har riksdagen avslagit med motivering att myndigheterna kan överlämna frågan om sådana hänsynstaganden till regeringens prövning (FiU 1977/78:4, FiU 1978/79:1, FiU 1979/80:4). Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att förorda någon ändring av gällande bestämmelser för den statliga upphandlingen.

Statens institut för byggforskning har i en till utskottet överlämnad promemoria bl. a. konstaterat att försvarsmaktens upphandling av varor och tjänster i Arvidsjaur kommun och de båda nordligaste länen i övrigt tenderar att öka när man slutar göra uppköp för förbandets uppbyggnad och övergår till att upphandla för dess drift. Utskottet ser med tillfredsställelse på en sådan utveckling. Den stimulans för regionens näringsliv som en statlig upphandling innebär kan få betydelse bl. a. från beredskapssynpunkt.

I avvaktan på större erfarenhet rörande de regionala följderna av verksamheten vid förbandet anser utskottet att riksdagen nu inte bör göra något uttalande i frågan.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1980/81:699.

Stockholm den 17 november 1981

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s), Hans Lindblad (fp), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Olle Göransson (s), Sigvard Persson (c) och Erik Egervärn (c).

